

Asia: VN/4063/2021

Arviomuistio avioliittoon pakottamisen rangaistavuudesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ensi- ja turvakotien liitto haluaa kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

-Asianomistajalle on aina taattava tarvittava tuki ja vahva suojelu sekä alaikäisille asianomistajalle on aina määrättävä asiamies. (viittaus kohtaan Monessa tapauksessa rikoksesta epäilty tai vastaaja on asianomistajan vanhempi (tai muu huoltaja) ja asianomistaja on alaikäinen. Asianomistajan halu tehdä yhteistyötä esitutkinta- ja syyttäviviranomaisten kanssa vaikuttaa usein vähenevän, kun aikaa kuluu. On selvää, että monessa tapauksessa asianomistaja tarvitsee tukea ja joissakin tapauksissa myös vahvempaa suojelua. Kaikissa tapauksissa alaikäiselle asianomistajalle ei ole haettu eikä määrätty asiamiestä. Joissakin tapauksissa moni perheenjäsen tai sukulainen on osallinen epäiltyyn rikokseen tai vähintään tietoinen siitä. Koko muu perhe tai suku saattaa kieltää asianomistajan kertomuksen. Joissakin tapauksissa asianomistaja peruu ilmoituksensa ja antamansa tiedot kostotoimien pelossa.)

-Yhteisöllinen väkivalta pakottamisessa tulee huomioida sekä parantaa mahdollisuuksia puuttua siihen. (viittaus "Suomessa on esitetty, että pakottamista koskeva säännös ei sovellu erityisen hyvin tilanteisiin, joissa on monesti kyse niin sanotusta yhteisöllisestä väkivallasta. Pakottamisen tunnusmerkistö edellyttää kritiikin mukaan teoilta konkreettisuutta ja välittömyyttä, kun taas yhteisöllisessä kontekstissa uhkaus ja pakottaminen voivat välittyä hienovaraisesti ja huomaamattomasti.")

-Houkuttelurikoksen rangaistavuuden ei tule edellyttää sitä, että avioliittoon pakottaminen olisi edennyt täytetyn rikoksen asteelle eli että pakotettu avioliitto olisi solmittu.

-Avioliittoon pakottamisen kriminalisointi tulisi kattaa myös avioliiton kaltaiseen suhteeseen eli esimerkiksi sellaiseen niin sanottuun uskonnolliseen tai kulttuuriseen avioliittoon pakottamisen, jota ei ole solmittu juridisesti pätevällä tavalla, kuten Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa, jottei osa tapauksista mahdollisesti jäisi pimentoon ja, jottei osa tapauksista olisi eriarvoisessa asemassa.

-Olisi syytä vakaasti harkita avioliittoon pakottamisen säätäminen yleisen syytteen alaiseksi rikokseksi uhrin oikeusturvan takaamiseksi etenkin, kun huomioidaan, että suurin osa tapauksista koskee tyttöjä / nuoria naisia. Tämä mahdollistaisi viranomaisten puuttumisen asiaan todennäköisesti nykyistä paremmin.

-Poliisissa asiaa koskevan tutkintatyön tulisi tehdä henkilöt, joilla on asiaan erityisosaamista (kuten Ruotsissa on huomattu).

-Auttamispalveluiden näkökulmasta, kun epäillään ja selvitetään pakkoavioliiton mahdollisuutta, tulee muistaa mahdollisuus, että uhri on kokenut myös muunlaista lähisuhdeväkivaltaa. Jo pelkkä pakkoavioliitolla uhkailu/painostus on vakavaa henkistä väkivaltaa. Mikäli avioliittoon pakottamista ei todeta, tulisi olla valmius ohjata henkilö muihin (väkivalta)auttamispalveluihin.

-s. 25: Suomessa tulisi olla enemmän tutkittua tietoa pakkoavioliitoista, niihin johtaneista syistä sekä pakotetuista henkilöistä. Olisi tärkeää myös selvittää missä pakkoavioliitot tulevat yleensä ilmi, osaako palvelujärjestelmä tunnistaa pakkoavioliittoja ja mistä avioliittoon pakotetut henkilöt saavat apua.

-s. 27 Saatavilla olevien arvioiden mukaan pakkoavioliittoja tulee ilmi aiempaa enemmän ☐ on haaste myös tunnistamiselle, sekä palvelujärjestelmälle.

-Uhrin aseman turvaaminen: miten hyvin pakkoavioliittoon joutunut (yleensä nainen) pystyy "näyttämään toteen", että on joutunut pakkoavioliittoon, ymmärtääkö hän, että voi itse päättää puolisostaan, esim. jos pakottamisessa uhkaillaan kotimaahan palauttamisella, taloudellisilla vaikeuksilla, tms.? Olisi tärkeää, että kriteerit pakkoavioliitolle ovat määritelty tarkemmiksi. Myös sen varmistaminen, että mahdollinen uhri voi kertoa vapaasti ja turvallisesti tilanteestaan.

-Kohta 6: Viimeaikaiset Suomessa toteutetut pakkoavioliittojen vastaiset toimet. Nämä ovat hyviä ja oleellisia toimia. Edelleen herää kysymys, ovatko ne miten hyvin eri toimijoiden tiedossa, jotka voivat tavata mahdollisia avioliittoon pakotettuja tai sen uhan alla eläviä asiakkaita?

-Ruotsin lainsäädännössä on lisäksi säädetty erityisen matkustuskiellon (utreseförbud) määrittämisestä alaikäiselle, joka on vaarassa joutua lapsiavioliiton tai sukuelinten silpomisen kohteeksi. Tämä olisi hyvä olla myös Suomessa.

-Kaikessa määrittelyssä tulisi lähtökohtana olla uhrin oikeuksien toteutuminen ja ilmiön tunnistaminen: Ihmiskaupan kriminalisointi ei ole välttämättä sopiva, tai ainakaan riittävä turvaamaan näitä oikeuksia: S. 66: ”Mainitut eroavaisuudet ihmiskauppaa ja avioliittoon pakottamista koskevan sääntelyn tarkoituksessa ja suojelukohteessa voivat osaltaan johtaa siihen, että avioliittoon pakottamista ei riittävästi tunnisteta ihmiskauppaa koskevien rangaistussäännösten mukaisesti rangaistavaksi teoksi, vaikka tämä on ollut lainsäätäjän tarkoitus (HE 155/2014 vp, EV 307/2014 vp)”

-Tärkeää huomioida, että: ”Suomessa toiminnassa olevan ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän piiriin pääseminen ja järjestelmässä pysyminen on voimassa olevassa lainsäädännössä sidottu nimenomaan RL 25:3 ja 25:3 a:n ihmiskaupparikoksiin”. Jääkö tämän takia joiltain saamatta apu omaan tilanteeseensa?

Siltaniemi Aki
Ensi- ja turvakotien liitto ry